

Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного адміністративного суду
у складі Верховного Суду
(актуальна практика)

Рішення, внесені до ЄДРСР,
за травень 2026 року

[Supreme LAB](#)

[База правових позицій](#)

ЗМІСТ

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ.....	4
1.1. Оподаткування.....	4
1.1.1. Про правомірність врахування витрат на придбання інвестиційного активу в разі припинення зобов'язання шляхом поєднання боржника і кредитора у випадку ліквідації іноземної компанії.....	4
1.1.2. Про звільнення від сплати орендної плати за землю на територіях, де велися бойові дії, у разі відсутності переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України	6
1.2. Валютне регулювання і валютний контроль.....	8
1.2.1. Про звільнення від пені за порушення строків імпорتنих розрахунків у зв'язку із заборону ввезення товарів.....	8
1.3. Грошовий обіг і розрахунки.....	10
1.3.1. Про незастосування РРО при внесенні депозитів та виплаті виграшів у букмекерській діяльності в мережі «Інтернет».....	10
1.4. Митна справа.....	12
1.4.1. Про класифікацію кавомашин як торговельних автоматів або обладнання для приготування напоїв	12
II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ.....	14
2.1. Про застосування показника середньої заробітної плати при переведенні з пенсії державного службовця на пенсію за віком на загальних підставах	14
2.2. Про незворотність дії закону в часі при визначенні кола осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовця .	15
2.3. Про порядок визначення розміру одноразової грошової допомоги повнолітній дитині загиблого військовослужбовця	18
2.4. Про визначення обсягу спожитої теплової енергії в будівлі, не обладнаній засобом комерційного обліку теплової енергії.....	21
2.5. Про неефективність оскарження рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік, прийнятого до набрання чинності Законом України «Про охорону культурної спадщини».....	23
2.6. Про обов'язок виконувати приписи нормативно-правового акта в період його оскарження до суду.....	25

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН	28
3.1. Про відсутність підстав для звільнення з військової служби у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням за вироком суду	28
3.2. Про відсутність обов'язку Пенсійного фонду України працевлаштовувати працівників Фонду соціального страхування на посади державної служби після реорганізації.....	30
3.3. Про підстави для видачі довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) військовослужбовцю	32
3.4. Про орган, до повноважень якого віднесено вирішення питання щодо надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації.....	34
IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ	36
4.1. Про повернення позовної заяви у зв'язку з тотожністю позову, що вже перебуває у провадженні суду.....	36

I. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ПОДАТКІВ, ЗБОРІВ ТА ІНШИХ ОБОВ'ЯЗКОВИХ ПЛАТЕЖІВ

1.1. Оподаткування

1.1.1. Про правомірність врахування витрат на придбання інвестиційного активу в разі припинення зобов'язання шляхом поєднання боржника і кредитора у випадку ліквідації іноземної компанії

Положення пункту 14 підрозділу 1 розділу XX та підпункту 3 пункту 170.13-1 статті 170 Податкового кодексу України встановлюють спеціальний режим звільнення від оподаткування ПДФО доходів, отриманих фізичною особою внаслідок ліквідації іноземної юридичної особи, за умови дотримання встановлених законом вимог щодо строків ліквідації, декларування доходу та документального підтвердження права на отримання відповідного майна

07 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у місті Києві на рішення Київського окружного адміністративного суду від 09 вересня 2024 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 04 грудня 2024 року у справі № 320/27070/24 за позовом платника до ГУ ДПС у місті Києві про визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивачка придбала у компанії-нерезидента (Кіпр) 100 % частки в статутному капіталі української компанії. Вартість покупки становила 6,45 млн доларів США. Оплату за частку вона мала здійснити пізніше. Надалі іноземна компанія вирішила виплатити дивіденди своєму власнику – материнській компанії (Беліз), яка перебуває в процесі ліквідації. Замість перерахування грошей було вирішено виплатити дивіденди в негрошовій формі шляхом відступлення права вимоги (цесії) згідно з договором купівлі-продажу частки української компанії.

Оскільки позивачка була єдиним акціонером материнської компанії, то після завершення процедури ліквідації цієї іноземної компанії все її майно, зокрема право вимоги на 6,45 млн доларів, перейшло до платника. Іншими словами, позивачка одночасно опинилася в статусі і боржника (вона мала заплатити ці гроші), і кредитора (вона мала право їх отримати). Унаслідок поєднання в одній особі боржника та кредитора зобов'язання припинилося відповідно до статті 606 Цивільного кодексу України.

У декларації про майновий стан і доходи позивачка врахувала витрати на придбання корпоративних прав під час визначення інвестиційного прибутку.

Податковий орган дійшов висновку про безпідставність такого врахування, покликаючись на відсутність фактичної грошової оплати вартості частки, а також прийняв податкові повідомлення-рішення про збільшення грошових зобов'язань з ПДФО, військового збору та застосування штрафних санкцій.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов і скасував оскаржувані податкові повідомлення-рішення.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пунктом 14 підрозділу 1 розділу XX та підпунктом 3 пункту 170.13-1 статті 170 Податкового кодексу України встановлено звільнення від оподаткування ПДФО доходів, отриманих фізичною особою внаслідок ліквідації іноземної компанії, за умови дотримання визначених строків ліквідації, подання декларації, заяви про звільнення та документів, що підтверджують вартість отриманого майна. Цей Кодекс не містить вичерпного переліку документів, потрібних для підтвердження права на відповідне звільнення, оскільки їхній зміст залежить від юрисдикції реєстрації іноземної компанії. У законодавстві також не врегульовано проведення оцінки активів чи аудиту звітності іноземної компанії для застосування такого звільнення.

Правила визначення інвестиційного прибутку, визначені пунктом 170.2 статті 170 Податкового кодексу України, не узалежнюють можливість врахування витрат на придбання інвестиційного активу від фактичної грошової оплати такого активу. Достатнім підтвердженням витрат є належні документи, які підтверджують виникнення та припинення відповідних майнових зобов'язань, зокрема договір купівлі-продажу частки в статутному капіталі, акт приймання-передачі корпоративних прав, документи щодо відступлення права вимоги та документи, що підтверджують ліквідацію іноземної компанії.

Поєднання боржника і кредитора в одній особі відповідно до статті 606 Цивільного кодексу України є підставою для припинення зобов'язання і не призводить до негативних податкових наслідків. Така операція не перешкоджає визнанню витрат на придбання корпоративних прав та їх врахуванню під час визначення інвестиційного прибутку.

Схожий підхід застосовано в роз'ясненні Міністерства фінансів України від 06 січня 2022 року № 2, відповідно до якого припинення зобов'язання через поєднання боржника і кредитора в одній особі не зумовлює податкових наслідків з ПДФО та військового збору.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 07 травня 2026 року у справі № 320/27070/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136334539>

1.1.2. Про звільнення від сплати орендної плати за землю на територіях, де велися бойові дії, у разі відсутності переліку, затвердженого Кабінетом Міністрів України

Відсутність станом на момент подання уточнюючої декларації переліку територій, безпосередньо затвердженого Кабінетом Міністрів України, не є підставою для відмови платникові в застосуванні пільги, визначеної підпунктом 69.14 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX Податкового кодексу України. Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій від 22 грудня 2022 року № 309 є належною правовою підставою для звільнення від сплати орендної плати. Крім того, органи місцевого самоврядування мають право самостійно встановлювати нульову ставку орендної плати

21 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у м. Києві на рішення Київського окружного адміністративного суду від 01 травня 2024 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 08 січня 2026 року у справі № 320/18031/23 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Будівельний міжгалузевий альянс» до ГУ ДПС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник як орендар земельної ділянки комунальної власності подав уточнюючу декларацію з плати за землю за 2022 рік, якою зменшив зобов'язання з орендної плати за березень–травень 2022 року до нуля, покликаючись на пільгу, визначену підпунктом 69.14 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX ПК України (звільнення від сплати орендної плати на територіях, де велися бойові дії).

Податковий орган після камеральної перевірки визнав уточнюючу декларацію недостовірною, оскільки Кабінет Міністрів України станом на той момент не затвердив відповідний перелік територій. Контрольний орган не визнав належною підставою для застосування пільги наказ Мінреінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309, яким такий перелік було затверджено і згідно з яким Київ у період березень–травень 2022 року вважався територією бойових дій. Тому за результатами перевірки було прийнято податкове повідомлення-рішення про донарахування орендної плати та штрафних санкцій.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов і скасував оскаржуване податкове повідомлення-рішення. Суди першої та апеляційної інстанції дійшли висновку, що положеннями підпункту 69.14 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX ПК України платники звільнені від обов'язку нарахування та сплати орендної плати за земельні ділянки, розташовані

на територіях, на яких ведуться / велися бойові дії. Суди зацентрували, що таке право на пільгу виникло безпосередньо на підставі приписів ПК України і не залежить від того, чи визначив Кабінет Міністрів України відповідний перелік територій, оскільки відсутність затвердженого Урядом списку у зв'язку з бездіяльністю держави не може бути перешкодою для реалізації прав платника. Окремою підставою для задоволення позову стала й та обставина, що Київська міська рада як орган місцевого самоврядування, діючи у межах своїх повноважень, встановила нульову ставку орендної плати, що надало платникові безумовне право на коригування податкових зобов'язань шляхом подання уточнюючої звітності.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Підпункт 69.14 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX ПК України безпосередньо встановлює звільнення від нарахування та сплати орендної плати за земельні ділянки, розташовані на територіях, де велися бойові дії. Відсутність формально затвердженого Кабінетом Міністрів України переліку не може позбавляти платника права на пільгу, оскільки держава не може посылатися на власну бездіяльність як на підставу для погіршення становища платника податків.

Наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22 грудня 2022 року № 309, виданий на виконання постанови Кабінету Міністрів України від 06 грудня 2022 року № 1364 «Деякі питання формування переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією», є актом, який визначає перелік територій, і має юридичну силу для цілей застосування податкових пільг. Крім того, Київська міська рада рішенням від 13 вересня 2022 року № 5449/5490 установила нульову ставку орендної плати за земельні ділянки комунальної власності на період з 01 березня до 31 травня 2022 року, що також є самостійною підставою для коригування податкових зобов'язань.

Отже, платник має право на звільнення від сплати орендної плати за землю на територіях, де велися бойові дії, навіть у разі відсутності переліку, безпосередньо затвердженого Кабінетом Міністрів України, якщо такий перелік визначено уповноваженим органом у встановленому Кабінетом Міністрів порядку, а також у випадку встановлення нульової ставки органом місцевого самоврядування.

Верховний Суд відхилив покликання податкового органу на роз'яснювальні листи міністерств як такі, що мають рекомендаційний характер і не можуть звужувати обсяг пільг, прямо встановлених Податковим кодексом України.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 травня 2026 року у справі № 320/18031/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136717692>

1.2. Валютне регулювання і валютний контроль

1.2.1. Про звільнення від пені за порушення строків імпорتنих розрахунків у зв'язку із заборону ввезення товарів

Пункт 13 статті 16 Закону України «Про валюту і валютні операції» є спеціальною нормою, яка звільняє резидентів – суб'єктів господарювання від нарахування пені за порушення граничних строків розрахунків за імпортними операціями, якщо такі операції не могли бути завершені внаслідок дії постанови Кабінету Міністрів України від 09 квітня 2022 року № 426 «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації». У такому випадку пеня, визначена частиною п'ятою статті 13 Закону України «Про валюту і валютні операції», не застосовується незалежно від умов зовнішньоекономічних контрактів, наявності чи відсутності можливості повернення авансових платежів, а також незалежно від доведеності форс-мажору на підставі частини шостої статті 13 цього Закону

05 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Західного міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків на рішення Чернівецького окружного адміністративного суду від 25 вересня 2025 року та постанову Сьомого апеляційного адміністративного суду від 02 грудня 2025 року у справі № 600/2075/25-а за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Мартін трейд» до Західного міжрегіонального управління ДПС по роботі з великими платниками податків про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган за результатами документальної позапланової невіізної перевірки нарахував платникові пеню в сумі 5 486 981,67 грн за порушення строків розрахунків за трьома імпортними контрактами 2021–2022 років з кіпрською компанією на поставку вуглеводневого газу та дизельного пального російського походження. Після авансових платежів у січні–лютому 2022 року товар не було поставлено з огляду на повномасштабне вторгнення та введення заборони на ввезення товарів згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 09 квітня 2022 року № 426 «Про застосування заборони ввезення товарів з Російської Федерації» (далі – Постанова № 426). Платник покликався на форс-мажор на підставі сертифікатів торгово-промислової палати та спеціальної норми

пункту 13 статті 16 Закону України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII «Про валюту і валютні операції» (далі – Закон № 2473-VIII).

Чернівецький окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Сьомого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов. Суди першої та апеляційної інстанцій встановили, що імпорتنі операції не могли бути завершені саме з огляду на дію Постанови № 426, наявність форс-мажорних обставин та відповідних застережень у контрактах. Суди визнали пункт 13 статті 16 Закону № 2473-VIII спеціальною нормою, яка безпосередньо звільняє платника від пені.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Пункт 13 статті 16 Закону № 2473-VIII (в редакції Закону України від 12 травня 2022 року № 2260-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану», який набрав чинності 27 травня 2022 року) є самостійною спеціальною підставою для звільнення від пені. Якщо імпорتنі операції з товарами російського походження не можуть бути завершені з огляду на заборону, встановлену Постановою № 426, відповідальність у вигляді пені, визначена частиною п'ятою статті 13 Закону № 2473-VIII, не застосовується незалежно від інших обставин (умов контрактів, можливості повернення авансу тощо).

Запроваджуючи пункт 13 статті 16 Закону № 2473-VIII, законодавець мав на меті звільнити суб'єктів господарювання від відповідальності саме у випадках, коли імпорт товарів російського походження став неможливим у зв'язку з державною заборонаю, встановленою після початку повномасштабної збройної агресії проти України.

Наявність форс-мажорних обставин (воєнний стан) та спеціальної норми щодо звільнення від пені в сукупності виключає відповідальність платника, попри умови контрактів та можливості повернення авансових платежів. Наявність сертифікатів торгово-промислової палати про форс-мажор, хоча має загальний характер, у сукупності з іншими доказами (воєнний стан, заборона імпорту, умови поставки на кордоні) підтверджує причинно-наслідковий зв'язок.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 05 травня 2026 року у справі № 600/2075/25-а можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136262654>

1.3. Грошовий обіг і розрахунки

1.3.1. Про незастосування РРО при внесенні депозитів та виплаті виграшів у букмекерській діяльності в мережі «Інтернет»

Операції з внесення гравцями депозитів (обмін грошових коштів на електронні грошові замітники) та виплати виграшів у букмекерській діяльності через мережу Інтернет не є продажем товару чи наданням послуги в розумінні Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг». Такі розрахунки здійснюються лише в безготівковій формі через сервіси переказу коштів, тому підпадають під пільгу і не вимагають застосування РРО / ПРРО

19 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Головного управління ДПС у місті Києві на рішення Київського окружного адміністративного суду від 31 липня 2024 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 24 лютого 2025 року у справі № 320/11360/24 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Букмекерська компанія „Фавбет“» до Головного управління ДПС у м. Києві про визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Податковий орган за результатами планової виїзної перевірки дійшов висновку, що платник здійснював розрахункові операції з продажу гравцям електронних грошових заміників, які надають можливість робити ставки в азартних іграх, а також виплати виграшів на загальну суму 1,423 млрд грн без застосування РРО / ПРРО та без формування відповідних розрахункових документів. Тому контрольний орган прийняв податкове повідомлення-рішення, яким застосував штрафні санкції розміром 2,135 млрд грн.

Платник заперечував правомірність таких висновків, зазначаючи, що електронні грошові замітники не є товаром ані в матеріальному, ані в нематеріальному розумінні, а отже, операції з їх зарахування не можуть вважатися продажем товарів чи послуг. Іншими словами, внесення гравцем коштів є лише переказом на власний клієнтський рахунок для подальшої участі в азартній грі, а електронний грошовий замітник є лише еквівалентом внесених коштів із правом зворотного обміну. Було також уточнено, що відповідні кошти не набуваються у власність, а залишаються у розпорядженні гравця до моменту здійснення ставки; внесені гравцями кошти зараховувалися на їхні клієнтські рахунки у вигляді електронних грошових заміників, а не надходили у власність

платника, розрахунки здійснювалися лише в безготівковій формі через онлайн-систему організатора азартних ігор, яка не є «касою» у розумінні законодавства про РРО, а відсутність визначеного місця проведення розрахунків унеможлиблює застосування РРО. Для забезпечення таких переказів платник уклав договір із контрагентом, який станом на момент виникнення спірних правовідносин провадив діяльність із надання платіжних послуг.

Київський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Шостого апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов, скасувавши оскаржуване податкове повідомлення-рішення. Суди першої та апеляційної інстанцій визнали, що розрахунки проводилися через сервіси переказу коштів у безготівковій формі, а відповідні операції не є продажем товару.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Електронний грошовий замітник не є товаром у розумінні підпункту 14.1.244 пункту 14.1 статті 14 Податкового кодексу України, оскільки не відповідає ознакам матеріального чи нематеріального активу, не придбавається організатором азартних ігор у власність і не може бути ідентифікований для цілей бухгалтерського обліку на підставі статей 4, 7 НП(С)БО 7, статті 4 НП(С)БО 8.

Операція з внесення гравцем депозиту (обмін грошових коштів на електронні грошові замітники) не є продажем товару чи наданням послуги, оскільки йдеться про переказ коштів на клієнтський рахунок гравця з метою подальшої участі в азартній грі; до моменту ставки кошти залишаються у власності гравця; після завершення гри електронні грошові замітники підлягають обміну на грошовий еквівалент (повернення депозиту або виплата виграшу); усі розрахунки (внесення депозитів, повернення коштів, виплата виграшів) здійснюються лише в безготівковій формі через ліцензовані сервіси переказу коштів. Отож такі операції підпадають під пільгу, визначену пунктом 14 статті 9 Закону України від 06 липня 1995 року № 265/98-ВР «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» (далі – Закон № 265/98-ВР), яка звільняє суб'єкта господарювання від обов'язку застосування РРО / ПРРО під час здійснення розрахунків за послуги лише за допомогою банківських систем дистанційного обслуговування та/або сервісів переказу коштів.

Онлайн-система організатора азартних ігор не прирівнюється до «каси» в розумінні Закону № 265/95-ВР, якщо діяльність з організації та проведення азартних ігор в мережі Інтернет здійснюється без визначеного фізичного місця надання послуг та проведення розрахунків.

Отже, у суб'єкта господарювання, який здійснює діяльність з організації та проведення азартних ігор казино в мережі Інтернет, відсутній обов'язок щодо застосування РРО / ПРРО в межах операцій з внесення депозитів, повернення коштів та виплати виграшів, якщо такі операції проводяться лише в безготівковій формі через сервіси переказу коштів.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 19 травня 2026 року у справі № 320/11360/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136683313>

1.4. Митна справа

1.4.1. Про класифікацію кавомашин як торговельних автоматів або обладнання для приготування напоїв

Класифікація товарів згідно з УКТ ЗЕД здійснюється за їх фактичними характеристиками, комплектацією та основною функцією у стані, в якому товар подається до митного оформлення, а не за потенційними можливостями подальшого дообладнання. Кавомашина, яка не оснащена пристроями для приймання оплати (монетоприймачами, банкнотоприймачами, терміналами для безготівкових розрахунків тощо) і видає напій після простого вибору користувачем та натискання кнопки, підлягає класифікації у товарній позиції 8419 УКТ ЗЕД як обладнання для приготування гарячих напоїв. Наявність технічної можливості підключення платіжних модулів, роз'ємів або адаптерів не є достатньою підставою для її класифікації як торговельного автомата (товарна позиція 8476 УКТ ЗЕД)

21 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Київської митниці на рішення Дніпропетровського окружного адміністративного суду від 04 червня 2025 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 23 жовтня 2025 року у справі № 160/10913/25 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «ДЕКА ЛТД» до Київської митниці про визнання протиправним та скасування рішення.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Платник ввезив на митну територію України професійні кавомашини торговельної марки Jura (моделі X4, X10, W8, Giga W10), задекларувавши товар як обладнання для приготування кави не для побутових потреб, яке не має пристрою для збирання оплати, згідно з кодом УКТ ЗЕД 8419 81 20 90.

Київська митниця після відбору та дослідження зразків ухвалила рішення про зміну коду товару на 8476 21 00 00 (торговельні автомати), мотивуючи

це наявністю в кавомашинах роз'ємів та технічної можливості підключення платіжних модулів, адаптерів (Jura Payment Connect, Wi-Fi Connect тощо) та програмного забезпечення для безготівкових розрахунків. Митний орган акцентував, що можливість підключення платіжних модулів і наявність відповідних технічних інтерфейсів є достатньою підставою для віднесення товару до торговельних автоматів.

Дніпропетровський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Третього апеляційного адміністративного суду, задовольнив позов, тому що у ввезеному стані кавомашини не були обладнані пристроями для приймання оплати, а їхньою основною функцією є приготування напоїв, а не автоматичний продаж товару після оплати.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Класифікувати товари згідно з УКТ ЗЕД потрібно лише на підставі об'єктивних характеристик товару в тому вигляді, в якому він пред'являється до митного оформлення.

Для віднесення товару до товарної позиції 8476 УКТ ЗЕД (торговельні автомати) вирішальною є наявність у виробі основної функції автоматичного продажу продукту після здійснення оплати (монетарного або безготівкового обміну між покупцем і машиною). Відсутність у комплектації пристроїв для збирання оплати (монетоприймачів, банкнотоприймачів, платіжних терміналів тощо) виключає товар з цієї позиції і є підставою для його класифікації згідно з товарною позицією 8419 УКТ ЗЕД як обладнання для приготування гарячих напоїв.

Сама лише технічна можливість подальшого підключення платіжних модулів, наявність відповідних роз'ємів або програмної сумісності з платіжними системами не змінює класифікаційного коду товару. Гіпотетична можливість подальшого дообладнання або зміни функціоналу не може бути підставою для віднесення товару до тієї чи іншої товарної позиції. Такий підхід суперечив би Основним правилам інтерпретації УКТ ЗЕД, зокрема правилам 1 та 2(а).

Правило 2(а) Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД у цій справі не застосовується, оскільки спірні кавомашини є комплектними виробами у стані, поданому до митного оформлення, і виконують свою основну функцію (приготування кави) без додаткового доукомплектування.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 травня 2026 року у справі № 160/10913/25 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136760602>

II. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ

2.1. Про застосування показника середньої заробітної плати при переведенні з пенсії державного службовця на пенсію за віком на загальних підставах

Перехід особи з пенсії за віком, призначеної за Законом України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу», на пенсію за віком за Законом України від 9 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» відбувається у спосіб первинного призначення пенсії із застосуванням показника середньої заробітної плати за три календарні роки, що передують року звернення, відповідно до статті 40 Закону № 1058-IV

12 травня 2026 року Верховний Суд у складі судової палати з розгляду справ щодо захисту соціальних прав Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Рівненського окружного адміністративного суду від 09 лютого 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 04 червня 2024 року у справі № 460/25663/23 за позовом Особа_1 до ГУ Пенсійного фонду України у Рівненській області про визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Спір у цій справі стосується права позивачки, якій було призначено пенсію відповідно до Закону України від 16 грудня 1993 року № 3723-XII «Про державну службу» (далі – Закон № 3723-XII), на призначення пенсії за віком на загальних підставах з її новим обчисленням із застосуванням показника середньої заробітної плати за три календарні роки, що передують року звернення, згідно з приписами статті 40 Закону України від 09 липня 2003 року № 1058-IV «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі - Закон № 1058-IV) після досягнення нею пенсійного віку.

Рівненський окружний адміністративний суд рішенням, залишеним без змін постановою Восьмого апеляційного адміністративного суду, у задоволенні позову відмовив. Суди виходили з того, що в спірному випадку мало місце призначення одного й того ж самого виду пенсії (пенсії за віком), тому показник середньої заробітної плати при переведенні з пенсії за віком, призначеної відповідно до Закону № 3723-XII, на пенсію за віком відповідно до Закону № 1058-IV, має бути таким, як при первинному призначенні пенсії.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, рішення судів першої та апеляційної інстанцій скасував і ухвалив нову постанову про задоволення позову.

ОЦІНКА СУДУ

Судова палата, вирішуючи питання про застосування показника середньої заробітної плати при переведенні з пенсії за віком, призначеної відповідно до Закону № 3723-XII, на пенсію за віком згідно із Законом № 1058-IV, зауважила, що частина третя статті 45 Закону № 1058-IV установлює порядок переведення з одного виду пенсії, призначеної саме за цим законом, на інший. Натомість у разі переведення пенсіонера, який отримує пенсію за іншим законом, зокрема Законом № 3723-XII, на пенсію за віком або по інвалідності за Законом № 1058-IV, має враховуватися показник середньої заробітної плати за три календарні роки, що передують року призначення нового виду пенсії.

Суд звернув увагу на те, що відповідно до статті 37 Закону № 3723-XII (в редакції, чинній на час призначення пенсії позивачці) розмір пенсії визначався у відсотковому співвідношенні до заробітної плати державного службовця, на яку нараховувалися страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування. Механізм обчислення такої пенсії не передбачав застосування показника середньої заробітної плати (доходу) в Україні, який є ключовим елементом формули, визначеної статтею 40 Закону № 1058-IV. Отже, під час призначення пенсії за Законом № 3723-XII показник середньої заробітної плати (доходу) в Україні не визначався і не застосовувався. Тому стосовно позивачки відсутній показник середньої заробітної плати, який міг би враховуватися під час призначення попереднього виду пенсії в контексті частини третьої статті 45 Закону № 1058-IV.

Верховний Суд вказав, що переведення позивачки з пенсії за віком, призначеної згідно із Законом № 3723-XII, який передбачає інші підстави та порядок призначення пенсії, на пенсію за віком, призначену відповідно до Закону № 1058-IV, є первинним призначенням пенсії в межах солідарної системи і така пенсія підлягає обчисленню із застосуванням показника середньої заробітної плати за три календарні роки, що передують року звернення.

Детальніше з текстом постанови КАС ВС від 12 травня 2026 року у справі № 460/25663/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136452238>

2.2. Про незворотність дії закону в часі при визначенні кола осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги у разі загибелі військовослужбовця

Саме станом на дату смерті військовослужбовця, яка є моментом виникнення права на відповідну виплату, підлягає визначенню коло осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги відповідно до статті 16-1 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист

військовослужбовців та членів їх сімей». З огляду на це подальші зміни законодавства, зокрема розширення переліку осіб, які можуть бути віднесені до членів сім'ї військовослужбовця, не мають зворотної дії у часі та не можуть впливати на визначення суб'єктного складу осіб, які набули право на отримання одноразової грошової допомоги, якщо таке право виникло до набрання чинності відповідними змінами

12 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного розглянув касаційну скаргу Міністерства оборони України на рішення Запорізького окружного адміністративного суду від 08 квітня 2025 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 25 листопада 2025 року у справі № 280/1098/25 за позовом Особа_1 до Міністерства оборони України про визнання протиправним та скасування протоколу комісії Міністерства оборони України з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних виплат, в частині, що стосується непризначення одноразової грошової допомоги позивачці.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано тим, що позивачка проживала із загиблим військовослужбовцем однією сім'єю як чоловік та жінка без реєстрації шлюбу, що підтверджено судовим рішенням, яке набрало законної сили, а відтак є членом його сім'ї та має право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої законодавством. Комісія Міноборони повернула документи позивачки на доопрацювання, мотивуючи своє рішення тим, що відповідно до редакції статті 16-1 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII), чинної на день смерті військовослужбовця (29 вересня 2022 року), заявниця не належить до кола осіб, які мають право на таку допомогу, оскільки не перебувала з загиблим у зареєстрованому шлюбі та не надала підтвердження факту перебування на його утриманні.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено частково. Суд першої інстанції виходив з того, що позивачкою належними та допустимими доказами підтверджено факт проживання з загиблим військовослужбовцем однією сім'єю без реєстрації шлюбу, що встановлено рішенням суду, яке набрало законної сили, а відтак вона є членом сім'ї загиблого та має право на отримання одноразової грошової допомоги.

Постановою апеляційного адміністративного суду змінено мотивувальну частину рішення окружного адміністративного суду. Суд апеляційної інстанції вказав, що спірні правовідносини підлягають регулюванню нормами матеріального

права у редакції, чинній на момент виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги, тобто станом на дату смерті військовослужбовця, а тому висновок суду першої інстанції про застосування новішої редакції статті 16-1 Закону № 2011-XII є неправильним. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, що встановлений судовим рішенням факт проживання позивачки із загиблим військовослужбовцем однією сім'єю без реєстрації шлюбу має преюдиційне значення та підтверджує її належність до членів сім'ї, а відтак надає право на отримання одноразової грошової допомоги, незалежно від відсутності доказів перебування на утриманні.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позову.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що саме станом на дату смерті військовослужбовця, яка є моментом виникнення права на відповідну виплату, підлягає визначенню коло осіб, які мають право на отримання одноразової грошової допомоги відповідно до статті 16-1 Закону № 2011-XII. Зазначене забезпечує принцип правової визначеності, стабільності бюджетних зобов'язань держави та унеможливорює зміну (збільшення або зменшення) суб'єктного складу отримувачів після настання юридичного факту, з яким закон пов'язує виникнення відповідного права.

З огляду на це подальші зміни законодавства, зокрема розширення переліку осіб, які можуть бути віднесені до членів сім'ї військовослужбовця, не мають зворотної дії у часі та не можуть впливати на визначення суб'єктного складу осіб, які набули право на отримання одноразової грошової допомоги, якщо таке право виникло до набрання чинності відповідними змінами. Звернення особи із відповідною заявою є способом реалізації вже набутого права, а не юридичним фактом, з яким закон пов'язує момент його виникнення.

Суд наголосив, що законодавець у редакції статті 16-1 Закону № 2011-XII, чинній на момент смерті військовослужбовця, встановив вичерпний перелік осіб, які мають право на отримання спірної виплати, чітко визначивши конкретні категорії отримувачів, а саме: батьків, одного з подружжя, дітей та утриманців. До визначеного статтею 16-1 Закону № 2011-XII переліку не входить загальна категорія «член сім'ї» як самостійна підстава для отримання допомоги.

Сам по собі встановлений у судовому порядку факт спільного проживання без реєстрації шлюбу має преюдиційне значення виключно щодо підтвердження відповідних фактичних обставин, може підтверджувати належність позивачки до категорії членів сім'ї у розумінні сімейного законодавства, однак не змінює визначеного спеціальним законом кола отримувачів такої допомоги.

Таким чином, з урахуванням положень статті 16-1 Закону №2011-XII у редакції, чинній на момент смерті військовослужбовця, встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу саме по собі не є юридичним фактом, з яким закон у цей період пов'язував виникнення права на отримання одноразової грошової допомоги, а відтак не може бути підставою для віднесення позивачки до кола осіб, які мали право на таку виплату.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 травня 2026 року у справі № 280/1098/25 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136451925>

2.3. Про порядок визначення розміру одноразової грошової допомоги повнолітній дитині загиблого військовослужбовця

Особам, які мають право на призначення одноразової грошової допомоги у зв'язку із загибеллю військовослужбовця виключно на підставі частини сьомої статті 15 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», її розмір становить частку від загального розміру, визначеного підпунктом «а» пункту 1 статті 16-2 Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», залежно від кількості осіб, які мають право на отримання такої допомоги на підставі Закону № 3551-XII, незважаючи на те, що такі особи обрали виплату одноразової грошової допомоги в розмірі, встановленому постановою Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану». Повнолітня дитина, яка не має (і не мала) своєї сім'ї, має право на повний розмір одноразової грошової допомоги в розмірі, встановленому підпунктом «а» пункту 1 статті 16-2 Закону № 2011-XII у випадку, коли інші члени сім'ї, які мають право на допомогу, відмовляються від її отримання як в розмірі встановленому Законом № 3551-XII, так і Постановою № 168

13 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на постанову П'ятого апеляційного адміністративного суду від 13 лютого 2025 року у справі № 400/4545/24 за позовом Особа_1 до Міністерства у справах ветеранів України, Міжвідомчої комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб про визнання дій протиправними, зобов'язання вчинити певні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач є повнолітнім сином загиблого військовослужбовця. Після загибелі батька він звернувся до Міністерства у справах ветеранів України із заявою про призначення одноразової грошової допомоги, передбаченої частиною сьомою статті 15 Закону України від 22 жовтня 1993 року № 3551-XII «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» (далі – Закон № 3551-XII). Комісія призначила позивачу одноразову грошову допомогу у розмірі 1/2 частини від встановленого законом розміру, оскільки інший член сім'ї загиблого - його мати - реалізувала право на отримання одноразової грошової допомоги відповідно до Закону України від 20 грудня 1991 року № 2011-XII «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» (далі – Закон № 2011-XII) та постанови Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» (далі – Постанова № 168) у розмірі 15 млн грн. Позивач вважав, що має право на допомогу за Законом № 3551-XII у повному розмірі, оскільки мати загиблого реалізувала своє право на допомогу за Постановою № 168.

Рішенням окружного адміністративного суду позов задоволено. Суд першої інстанції виходив із того, що чинним на час смерті батька позивача Порядком призначення та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності деяких категорій осіб відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2016 року № 336 (далі – Порядок № 336) не було передбачено право на виплату частки одноразової грошової допомоги повнолітнім дітям, які не реалізували своє право на отримання допомоги у розмірі, визначеному Постановою № 168, незалежно від реалізації такого права іншими членами сім'ї. Оскільки мати загиблого своїм правом на отримання допомоги згідно з Порядком № 336 взагалі не скористалася, суд дійшов висновку, що позивачу як єдиному претенденту протиправно призначено та виплачено допомогу в неповному розмірі.

Постановою апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасовано та ухвалено нове рішення про відмову у задоволенні позову. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що право на отримання допомоги, передбаченої Законом № 3553-XII, мають мати та повнолітній син загиблого. Проте мати загиблого обрала та реалізувала право на отримання одноразової грошової допомоги, передбаченої Законом № 2011-XII. Отже, суд дійшов висновку, що обрання особою, яка має право на отримання двох одноразових грошових допомог, у зв'язку

із загибеллю військовослужбовця, однієї з них, не може розцінюватись як відмова від отримання іншої допомоги.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що позивач як повнолітній син загиблого, який не мав і не має власної сім'ї, станом на момент загибелі батька та на час звернення до відповідача із заявою про призначення одноразової грошової допомоги права на отримання одноразової грошової допомоги на підставі Закону № 2011-XII та постанови № 168 не мав, оскільки не відноситься до жодної з категорій осіб, перелічених в частині першій статті 16-1 Закону № 2011-XII (в редакції на час загибелі батька таке право мали лише діти, які не досягли повноліття, або утриманці загиблого). Отже, позивач має право на отримання одноразової грошової допомоги лише за Законом № 3551-XII.

Водночас мати загиблого як особа, що входить до кола осіб, які мають право на отримання двох видів допомог на вибір, обрала допомогу, передбачену Законом № 2011-XII в розмірі, визначеному Постановою № 168.

Суд наголосив, що обрання особою, яка має право на отримання двох видів одноразових грошових допомог у зв'язку із загибеллю військовослужбовця, однієї з них, не може розцінюватись як відмова від отримання іншої допомоги. Для недопущення виплати фактично двох одноразових грошових допомог у зв'язку із загибеллю одного військовослужбовця на Комісію покладено обов'язок встановити коло осіб, які зверталися та отримували одноразову грошову допомогу в розмірі, передбаченому Постановою № 168.

У разі звернення обох членів сім'ї загиблого військовослужбовця (матері та повнолітньої дитини) до Комісії за призначенням одноразової грошової допомоги відповідно до Закону № 3551-XII та Порядку № 336 кожному з них належала би одноразова грошова допомога у розмірі по 1/2 частині від 750 прожиткових мінімумів. Суд також зазначив, що повний розмір допомоги можливий лише у випадку відмови інших членів сім'ї, які мають на неї право.

З огляду на це Верховний Суд погодився з висновком суду апеляційної інстанції про те, що виплата позивачу ще однієї одноразової грошової допомоги у повному обсязі за наявності виплати іншому члену сім'ї допомоги у розмірі 15 млн грн суперечила б принципу однієї допомоги за одного загиблого військовослужбовця, передбаченому частиною восьмою статті 16-3 Закону № 2011-XII, частиною сьомою статті 15 Закону № 3551-XII та пунктом 6 Порядку № 336.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 травня 2026 року у справі № 400/4545/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136492116>

2.4. Про визначення обсягу спожитої теплової енергії в будівлі, не обладнаній засобом комерційного обліку теплової енергії

У разі відсутності у будівлі (будинку) засобу комерційного обліку теплової енергії визначення обсягу спожитої у такій будівлі (будинку) теплової енергії на опалення житлових та нежитлових приміщень здійснюється у порядку, передбаченому пунктом 1 частини другої статті 9 Закону України від 22 червня 2017 року № 2119-VIII «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» та підпунктом третім пункту 1 розділу III Методики розподілу між споживачами обсягів спожитих у будівлі комунальних послуг, затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 22 листопада 2018 року № 315, – за нормою споживання теплової енергії у будівлі (будинку), встановленою органом місцевого самоврядування, із щомісячним коригуванням виконавцем послуги з постачання теплової енергії за фактичною кількістю годин постачання теплової енергії та фактичною середньомісячною температурою зовнішнього повітря відповідно до формул 10 і 11 розділу III Методики № 315

13 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Акціонерного товариства «Облтеплокомуненерго» на рішення Чернігівського окружного адміністративного суду від 16 липня 2025 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 26 листопада 2025 року у справі № 620/3668/25 за позовом Акціонерного товариства «Облтеплокомуненерго» до Головного управління Держпродспоживслужби в Чернігівській області про визнання протиправними та скасування постанови і припису.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

У лютому 2025 року до ГУ Держпродспоживслужби в Чернігівській області надійшло колективне звернення мешканців багатоквартирного будинку у місті Бахмачі Чернігівської області щодо порушень позивачем законодавства про захист прав споживачів. За результатами перевірки контролюючий орган встановив, що у вказаному будинку відсутній засіб комерційного обліку теплової енергії, а АТ «Облтеплокомуненерго» здійснювало розрахунок нормативного теплового навантаження математично із застосуванням формул 8 та 9 розділу III Методики № 315. На думку контролюючого органу, за відсутності вузла комерційного обліку такий розрахунок мав здійснюватися відповідно до пунктів 1 і 2 розділу III Методики розподілу між споживачами обсягів спожитих у будівлі комунальних послуг, затверджених наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва

та житлово-комунального господарства України від 22 листопада 2018 року № 315 (далі – Методика № 315) із застосуванням формул 10 і 11 цього розділу. У зв'язку із встановленими порушеннями ГУ Держпродспоживслужби в Чернігівській області видало припис про усунення порушень та винесло постанову про накладення штрафу на АТ «Облтеплокомуненерго» за порушення законодавства про захист прав споживачів. Підприємство оскаржило припис та постанову про штраф до суду, вважаючи їх протиправними.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, відмовлено у задоволенні позову. Суди виходили з того, що житловий будинок не обладнаний засобом комерційного обліку теплової енергії, а тому обсяг споживання теплової енергії мав визначатися за нормою споживання, встановленою рішеннями виконавчого комітету Бахмацької міської ради, із застосуванням формул 10 і 11 розділу III Методики № 315. Однак АТ «Облтеплокомуненерго» здійснювало розрахунок нормативного теплового навантаження за формулами 8 і 9 цієї Методики, у зв'язку з чим суди дійшли висновку про порушення вимог пунктів 1 і 2 розділу III Методики № 315 при визначенні обсягу спожитої теплової енергії упродовж опалювальних періодів 2023-2024 та 2024-2025 років.

Верховний Суд касаційну скаргу залишив без задоволення, а рішення судів попередніх інстанцій без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що вибір способу визначення обсягу спожитої теплової енергії не належить до дискреції виконавця комунальних послуг (оператора зовнішніх інженерних мереж, виконавця послуги з постачання теплової енергії). За наявності вузла комерційного обліку визначення загального обсягу спожитої теплової енергії здійснюється за показаннями теплотічильника, за його відсутності – виключно за нормою споживання з обов'язковим щомісячним коригуванням за формулами 10 і 11 розділу III Методики № 315.

Суд наголосив, що формули 8 і 9 розділу III Методики № 315, які застосовував скаргник при визначенні нормативного теплового навантаження у будинку, регулюють розподіл теплової енергії у будівлі, опалювальні прилади у приміщеннях якої оснащені приладами-розподільувачами теплової енергії, та не можуть замінювати собою формули 10 і 11 розділу III Методики № 315, передбачені для випадків відсутності вузла комерційного обліку.

Застосування формул 10 і 11 розділу III Методики № 315 є механізмом реалізації рішень виконавчого комітету Бахмацької міської ради щодо норм споживання теплової енергії у порядку, передбаченому пунктом 1 частини другої статті 9 Закону України від 22 червня 2017 року № 2119-VIII «Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання» (далі – Закон № 2119-VIII). Довід скаргника

про те, що застосування цих формул нівелює встановлену органом місцевого самоврядування норму споживання, ґрунтується на помилковому ототожненні вихідної величини (норми споживання як Гкал/кв. м) та порядку її застосування у конкретному розрахунковому періоді.

Процес нарахування плати за теплову енергію у багатоквартирному будинку, не оснащеному вузлом комерційного обліку, включає визначення загального обсягу спожитої теплової енергії за правилами пункту 1 частини другої статті 9 Закону № 2119-VIII та підпункту третього пункту 1 розділу III Методики № 315 і його подальший розподіл між окремими споживачами за правилами статті 10 Закону № 2119-VIII та розділу III Методики № 315.

Неправильне визначення загального обсягу споживання теплової енергії шляхом застосування формул 8 і 9 розділу III Методики № 315 замість формул 10 і 11 цього ж розділу спричиняє неправильний розподіл обсягу спожитої теплової енергії між споживачами, що порушує передбачене частиною першою статті 4 Закону України від 12 травня 1991 року № 1023-XII «Про захист прав споживачів» право споживача на належну якість послуги, та за встановлених у цій справі обставин обґрунтовано кваліфіковане як порушення оператором зовнішніх інженерних мереж правил розподілу обсягів комунальних послуг, передбачене пунктом 3 частини другої статті 14 Закону № 2119-VIII.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 13 травня 2026 року у справі № 620/3668/25 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136523748>

2.5. Про неефективність оскарження рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік, прийнятого до набрання чинності Законом України «Про охорону культурної спадщини»

Рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом України від 08 червня 2000 року №1805-III «Про охорону культурної спадщини», уже не визначає статус об'єкта як пам'ятки, оскільки такий статус визначає безпосередньо Закон №1805-III. За такої ситуації, ревізія (перегляд, оскарження), в тому числі в судовому порядку, рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом № 1805-III, є неефективним способом захисту, оскільки внаслідок такої ревізії, статус об'єкта як пам'ятки культурної спадщини не зміниться і об'єкт не втратить свій визначений Законом № 1805-III охоронний статус

20 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Кіровоградського окружного адміністративного суду від 18 березня 2024 року та постанову Третього апеляційного адміністративного суду від 18 червня 2025 року у справі № 340/504/23 за позовом Особа_1 до Кіровоградської обласної державної адміністрації про визнання протиправними та скасування рішень.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач просив визнати протиправними та скасувати розпорядження голови Кіровоградської обласної державної адміністрації від 07 серпня 1997 року № 261-р «Про перелік пам'яток містобудування, архітектури садово-паркового мистецтва загального і місцевого значення та виявлених пам'яток», а також розпорядження про внесення до нього змін та доповнень від 28 грудня 2004 року № 792-р та від 29 січня 2020 року № 102-р у частині включення належного йому нежитлового приміщення у місті Олександрії до Переліку виявлених об'єктів містобудування, архітектури та садово-паркового мистецтва. На обґрунтування позову зазначав, що об'єкт нерухомості був безпідставно віднесений до щойно виявлених пам'яток, а облікова документація, яка мала б підтверджувати історичну, наукову чи культурну цінність цього об'єкта, відсутня. Також позивач наголошував, що сучасний стан будівлі не відповідає об'єкту архітектурної пам'ятки, оскільки її перебудовано у сучасному стилі із застосуванням сучасних будівельних матеріалів.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін постановою суду апеляційної інстанції, відмовлено у задоволенні позову. Суди виходили з того, що у відповідача були підстави для включення об'єкта до переліку виявлених пам'яток, а сам об'єкт є історичною пам'яткою «Перша міська бібліотека початку ХХ століття». Суди також зазначили, що станом на день прийняття відповідачем оскаржуваних розпоряджень від 07 серпня 1997 року та від 28 грудня 2004 року позивач не мав ніяких прав щодо об'єкту, а тому такі розпорядження не можуть їх порушувати.

Верховний Суд частково задовольнив касаційну скаргу, змінив рішення судів попередніх інстанцій у частині мотивів відмови у задоволенні позову, а в іншій частині залишив їх без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що нежитлове приміщення позивача було взято на державний облік як пам'ятка історії та культури відповідно до Закону УРСР від 13 липня 1978 року № 3600-ІХ «Про охорону і використання пам'яток історії та культури» (далі – Закон № 3600-ІХ). Пунктом 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України від 08 червня 2000 року № 1805-ІІІ «Про охорону культурної

спадщини» (далі – Закон № 1805-III) передбачено, що об'єкти, включені до списків (переліків) пам'яток історії та культури відповідно до Закону № 3600-IX, визнаються пам'ятками відповідно до цього Закону.

Суд наголосив, що приписи пункту 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону № 1805-III є імперативними і не пов'язують таке визнання з будь-якими умовами (дослідженнями, перевірками, тощо). З набранням чинності Закону № 1805-III пункт 3 його Прикінцевих та перехідних положень вичерпав свою дію, натомість в подальшому правовідносини, в тому числі щодо об'єктів, включених до списків (переліків) пам'яток історії та культури відповідно до Закону № 3600-IX, регулюють основні норми цього Закону.

Суд звернув увагу на те, що рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом № 1805-III, уже не визначає статус об'єкта як пам'ятки, оскільки такий статус визначає безпосередньо Закон № 1805-III.

За такої ситуації, ревізія (перегляд, оскарження), в тому числі в судовому порядку, рішення про взяття об'єкта культурної спадщини на державний облік відповідно до законодавства, що діяло до набрання чинності Законом № 1805-III, є неефективним способом захисту, оскільки внаслідок такої ревізії, статус об'єкта як пам'ятки культурної спадщини не зміниться і об'єкт не втратить свій визначений Законом № 1805-III охоронний статус.

Позивач, діючи в рамках чинного правового регулювання, вправі домагатись прийняття центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини, вирішення питання включення (невключення) об'єкта культурної спадщини до Державного реєстру нерухомих пам'яток України і в разі незгоди з прийнятим рішенням, оскаржувати його в судовому порядку.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2026 року у справі № 340/504/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136683311>

2.6. Про обов'язок виконувати приписи нормативно-правового акта в період його оскарження до суду

Право особи оскаржити нормативно-правовий акт шляхом звернення до адміністративного суду, передбачене частиною третьою статті 264 КАС України, не означає звільнення такої особи від обов'язку виконувати приписи цього акта в період його чинності. Сам факт подання позову про визнання нормативно-

правового акта нечинним не зупиняє його чинності та не звільняє учасників відповідних правовідносин від виконання його приписів до моменту втрати ним чинності у порядку, передбаченому частиною другою статті 265 КАС України

20 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, на постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 02 грудня 2025 року у справі № 380/4648/25 за позовом Товариства з обмеженою відповідальністю «Глиняни Енерджі» до Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (далі – НКРЕКП), про визнання протиправним та скасування розпорядження.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

ТОВ «Глиняни Енерджі» оскаржило розпорядження НКРЕКП від 25 лютого 2025 року № 22-р, яким зобов'язано позивача усунути порушення ліцензійних умов шляхом виконання договору купівлі-продажу електричної енергії, укладеного з держаним підприємством «Гарантований покупець», а також здійснення розрахунків щодо відшкодування частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії. Позивач вважав розпорядження незаконним, оскільки сума заборгованості була розрахована за формулою, передбаченою пунктом 9.3 глави 9 Порядку купівлі гарантованим покупцем електричної енергії, виробленої з альтернативних джерел енергії (далі – Порядок) (в редакції постанови НКРЕКП від 15 січня 2021 року № 46), яку Верховний Суд постановою від 08 вересня 2022 року у справі № 640/4069/21 визнав протиправною та нечинною. НКРЕКП заперечувала проти позову, посилаючись на те, що заборгованість підтверджується актами приймання-передачі, актами коригування та актом звірки розрахунків станом на 31 грудня 2024 року. Відповідач зазначав, що положення пункту 9.3 Порядку втратило чинність лише 08 вересня 2022 року, тому розрахунки за лютий–серпень 2022 року, здійснені до цієї дати, не підлягають перегляду чи коригуванню.

Суд першої інстанції відмовив у задоволенні позову. Апеляційний адміністративний суд скасував рішення суду першої інстанції та ухвалив нове рішення про задоволення позову. Суд апеляційної інстанції виходив з того, що визнання у судовому порядку протиправним та нечинним пункту 9.3 глави 9 Порядку у редакції Постанови НКРЕКП № 46 унеможливорює застосування цієї норми при визначенні частки відшкодування вартості врегулювання небалансу електричної енергії за період лютий 2022 року - серпень 2022 року, а вимоги про сплату коштів на підставі таких актів не відповідають критерію добросовісності.

Верховний Суд задовольнив касаційну скаргу, скасував рішення суду апеляційної інстанції та залишив в силі рішення суду першої інстанції.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд наголосив, що нормативно-правовий акт, визнаний судом протиправним та нечинним, втрачає чинність виключно з моменту набрання законної сили відповідним судовим рішенням (якщо інше не встановлено законом або не зазначено судом), не має зворотної дії в часі та не передбачає відновлення прав, порушених у період його дії, а лише припиняє таке порушення на майбутнє.

У справі, що розглядається, суди попередніх інстанцій встановили, що зобов'язання ТОВ «Глиняни Енерджі» щодо відшкодування ДП «Гарантований покупець» частки вартості врегулювання небалансу електричної енергії виникли у період лютий 2022 року - серпень 2022 року, тобто під час чинності пункту 9.3 глави 9 Порядку у редакції Постанови НКРЕКП № 46. У цей період зазначена норма була чинною та підлягала застосуванню у відносинах між гарантованим покупцем і продавцями за «зеленим» тарифом.

Суд звернув увагу на те, що оскаржуваним розпорядженням НКРЕКП жодних нових майнових зобов'язань позивачу не нараховувала та формули, передбаченої пунктом 9.3 глави 9 Порядку у редакції постанови НКРЕКП № 46, не застосовувала. Регулятор лише констатував факт невиконання позивачем уже існуючих фінансових зобов'язань, що виникли в період дії зазначеної норми у правовідносинах між позивачем і ДП «Гарантований покупець».

Суд зазначив, що саме лише оскарження нормативно-правового акта або очікування його можливого скасування в майбутньому не усуває обов'язку учасника регульованого ринку електричної енергії виконувати чинні на відповідний час правила, якщо інше не встановлено законом або судовим рішенням. Учасник ринку електричної енергії не наділений правом на власний розсуд не виконувати обов'язку щодо сплати частки відшкодування вартості врегулювання небалансу у порядку, передбаченому пунктом 9.3 глави 9 Порядку у редакції Постанови НКРЕКП № 46, у період чинності цієї норми.

Отже, право особи оскаржити нормативно-правовий акт шляхом звернення до адміністративного суду, передбачене частиною третьою статті 264 КАС України, не означає звільнення такої особи від обов'язку виконувати приписи цього акта в період його чинності. Сам факт подання позову про визнання нормативно-правового акта нечинним не зупиняє його чинності та не звільняє учасників відповідних правовідносин від виконання його приписів до моменту втрати ним чинності у порядку, передбаченому частиною другою статті 265 КАС України.

Таким чином, визнання пункту 9.3 глави 9 Порядку у редакції Постанови НКРЕКП № 46 протиправним та нечинним не впливає на зобов'язання позивача, які виникли у період чинності цієї норми. Оскаржуване розпорядження НКРЕКП правомірно констатує факт порушення позивачем ліцензійних умов у частині невиконання договірних зобов'язань.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 20 травня 2026 року у справі № 380/4648/25 можна ознайомитися за посиланням: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/136683463>

III. СПРАВИ, РОЗГЛЯНУТІ СУДОВОЮ ПАЛАТОЮ З РОЗГЛЯДУ СПРАВ ЩОДО ВИБОРЧОГО ПРОЦЕСУ ТА РЕФЕРЕНДУМУ, А ТАКОЖ ЗАХИСТУ ПОЛІТИЧНИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

3.1. Про відсутність підстав для звільнення з військової служби у разі звільнення від відбування покарання з випробуванням за вироком суду

Для звільнення з військової служби достатньою є наявність у сукупності таких умов: призначення особі вироком суду покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання; набрання таким вироком законної сили. При цьому умова щодо призначення покарання у виді позбавлення волі, обмеження волі або позбавлення військового звання, не може ототожнюватися виключно з його формальним кримінально-правовим значенням, а підлягає телеологічному тлумаченню з урахуванням мети правового регулювання та означає таке призначення покарання, яке передбачає його реальне відбування і, як наслідок, об'єктивно унеможлиблює подальше проходження військової служби. Натомість у разі звільнення особи від відбування призначеного покарання, зокрема з випробуванням, відсутня вказана умова у вигляді реального відбування покарання, з якою закон пов'язує припинення контракту та звільнення з військової служби, що виключає застосування підпункту «в» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону України від 25 березня 1992 року № 2232-XII «Про військовий обов'язок і військову службу» та пункту 286 Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України, затвердженого Указом Президента №1115/2009 від 29 грудня 2009 року. За таких обставин положення підпункту «в» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону № 2232-XII та пункту 286 Положення № 1115/2009 не підлягають застосуванню, а отже особа не набуває права на звільнення з військової служби з цих підстав

01 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 08 квітня 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 05 серпня 2024 року у справі №140/34973/23 за позовом Особа_1 до Військової частини про визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання звільнити з військової служби.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач зазначав, що щодо нього ухвалено обвинувальний вирок суду, який набрав законної сили, яким йому призначено покарання у виді позбавлення волі, що, на його думку, є самостійною підставою для звільнення з військової служби відповідно до Закону України № 2232-XII від 25 березня 1992 року «Про військовий обов'язок і військову службу» (далі - Закон № 2232-XII). Відповідач зазначав, що позивача звільнено від відбування покарання з випробуванням, у зв'язку з чим відсутні підстави для його звільнення з військової служби, оскільки покарання фактично не відбувається.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін судом апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили з того, що звільнення від відбування покарання з випробуванням не є підставою для припинення військової служби, оскільки не передбачає реального відбування покарання.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Для звільнення з військової служби необхідною є сукупність двох умов: призначення вироком суду покарання у виді позбавлення або обмеження волі чи позбавлення військового звання та набрання таким вироком законної сили.

Водночас, умова щодо призначення покарання не може тлумачитися виключно формально, а підлягає телеологічному тлумаченню з урахуванням мети правового регулювання. Таке тлумачення означає, що йдеться про призначення покарання, яке передбачає його реальне відбування і об'єктивно унеможлиблює подальше проходження військової служби.

Суд звернув увагу, що у разі звільнення особи від відбування покарання, зокрема з випробуванням, відсутня умова реального відбування покарання, з якою закон пов'язує припинення контракту та звільнення з військової служби. За таких обставин положення підпункту «в» пункту 3 частини п'ятої статті 26 Закону № 2232 - XII та пункту 286 Положення про проходження громадянами України військової служби в Державній прикордонній службі України, затвердженого Указом Президента №1115/2009 від 29 грудня 2009 року не підлягають застосуванню.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 01 травня 2026 року у справі №140/34973/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136179230>

3.2. Про відсутність обов'язку Пенсійного фонду України працевлаштовувати працівників Фонду соціального страхування на посади державної служби після реорганізації

У разі припинення юридичної особи – Фонду соціального страхування України та його управлінь шляхом приєднання до Пенсійного фонду України відсутній обов'язок правонаступника пропонувати працівникам Фонду соціального страхування вакантні посади державної служби в органах Пенсійного фонду України. Чинне законодавство не передбачає переведення працівників, трудові відносини яких регулювалися Кодексом законів про працю України, на посади державної служби без дотримання спеціального порядку вступу на державну службу

12 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Сумського окружного адміністративного суду від 02 липня 2024 року та постанову Другого апеляційного адміністративного суду від 07 жовтня 2024 року у справі № 592/6585/23 за позовом Особа_1 до Головного управління Пенсійного фонду України в Сумській області, Пенсійного фонду України, за участю третьої особи – голови комісії з реорганізації управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Сумській області, про скасування наказу про звільнення, поновлення на посаді, стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та моральної шкоди.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позов обґрунтовано тим, що працюючи в системі Фонду соціального страхування та на момент звільнення позивачка обіймала посаду начальника фінансово-економічного відділу управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Сумській області і в зв'язку з реорганізацією її було звільнено з посади через скорочення чисельності та штату працівників. Роботодавець не врахував її переважне право на залишення на роботі, не запропонував іншу посаду та не отримав попередньої згоди профспілкового органу на звільнення. Позивачка вказала, що наказ про звільнення є незаконним і просила поновити її на посаді або на аналогічній посаді в органах Пенсійного фонду України як правонаступника Фонду соціального страхування України.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін судом апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено. Суди вказали, що поновлення позивачки на посаді в юридичній особі, яка припинена, є неможливим та неефективним способом захисту права. Крім того, законодавство не передбачає механізму поновлення працівників Фонду соціального страхування України на посадах у Пенсійному фонді України без дотримання спеціальних процедур вступу на державну службу.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що звільнення позивачки відбулося внаслідок скорочення всього штату працівників управління виконавчої дирекції Фонду соціального страхування України у Сумській області, що було безпосереднім наслідком законодавчо визначеної реорганізації системи соціального страхування.

Законом України від 21 вересня 2022 року № 2620-ІХ «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», що набрав чинності з 01 січня 2023 року припинено юридичну особу – Фонд соціального страхування України та управління виконавчої дирекції Фонду, реорганізовано їх шляхом приєднання до Пенсійного фонду України з 01 січня 2023 року. Пенсійний фонд України та його територіальні органи є правонаступниками Фонду соціального страхування України, його виконавчої дирекції, управлінь виконавчої дирекції Фонду та їх відділень. Таке приєднання має особливий характер, оскільки йдеться не лише про універсальне правонаступництво майна та зобов'язань, а й про передачу функцій у сфері загальнообов'язкового державного соціального страхування від юридичної особи приватного права до центрального органу виконавчої влади. Внаслідок цього відбулося як майнове, так і публічне правонаступництво.

Працівники Фонду соціального страхування перебували у трудових відносинах, які регулювалися КЗпП України, тоді як більшість посад у Пенсійному фонді України є посадами державної служби. Для таких посад закон встановлює спеціальний порядок вступу, кваліфікаційні вимоги, присвоєння рангів, складання присяги та інші особливості проходження служби. Саме тому переведення працівника з посади, яка не є посадою державної служби, на посаду державного службовця без дотримання вимог Закону України від 10 грудня 2015 року № 889-VIII «Про державну службу» є неможливим.

Окремо Суд наголосив, що норми трудового законодавства щодо обов'язку запропонувати працівникові іншу роботу не можуть тлумачитися як такі, що покладають на Пенсійний фонд України обов'язок пропонувати посади державної служби особам, які не проходили передбачені законом процедури призначення. При цьому позивачка взагалі не зверталася до органів Пенсійного фонду із заявами та документами для вирішення питання про зайняття вакантних посад, а отже відсутні підстави вважати, що її право на працевлаштування було порушене.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 12 травня 2026 року у справі № 592/6585/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136452086>

3.3. Про підстави для видачі довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) військовослужбовцю

Складання довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) за формою 5 Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затвердженого наказом Міністра оборони України від 14 серпня 2008 року № 402, є похідним від встановлення за результатами розслідування факту нещасного випадку, наслідком якого стало заподіяння військовослужбовцю травми – поранення, контузії, каліцтва. Така довідка за своєю правовою природою призначена для документального підтвердження саме обставин отримання тілесного ушкодження внаслідок нещасного випадку. Водночас у разі, якщо за результатами розслідування не встановлено факту нещасного випадку, що спричинив травму (поранення, контузії, каліцтва), правові підстави для складання такої довідки відсутні

14 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Львівського окружного адміністративного суду від 07 жовтня 2024 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 17 березня 2025 року у справі №380/16138/24 за позовом Особа_1 до Військової частини про визнання протиправною бездіяльності щодо непроведення додаткового службового розслідування та невидачі довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва), а також зобов'язання вчинити відповідні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

На обґрунтування позовних вимог позивач зазначав, що перебуваючи на службі в населеному пункті Краматорськ Донецької області та беручи безпосередню участь в заходах, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією російської федерації, переніс гостре професійне захворювання – ішемічний інсульт. На виконання судового рішення у справі № 380/20800/23 відповідачем проведено службове розслідування з метою встановлення причини захворювання позивача. За результатами вказаного розслідування складено акти форми НВ-2 та НВ-3 від 08 квітня 2024 року, згідно з якими встановлено гостре порушення мозкового кровообігу (інсульт), що не є професійним захворюванням. Позивач не погодився із вказаними висновками розслідування та вказав на протиправну бездіяльність відповідача щодо невидачі позивачу довідки про обставини травми, та звернувся до суду з позовом.

Рішенням суду першої інстанції, яке залишено без змін рішенням суду апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено. Суди дійшли висновку, що в акті проведення розслідування нещасного випадку відповідачем зазначено,

що причиною нещасного випадку, який стався з позивачем, є ускладнення хвороби, якою останній хворіє з 2021 року (артеріальна гіпертензія), яке не відноситься до професійного захворювання. Оскільки станом на момент звернення позивача до суду акти форми НВ-2 та НВ-3 від 08.04.2024, якими встановлено відсутність у позивача професійного захворювання, яке могло виникнути внаслідок проходження ним військової служби, є чинними, а доказів оскарження вказаних результатів службового розслідування в адміністративному чи судовому порядку позивачем не надано, суди обох інстанції дійшли висновку про відсутність підстав для проведення повторного або додаткового службового розслідування.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Верховний Суд зазначив, що відповідно до Інструкції про розслідування та облік нещасних випадків з військовослужбовцями, професійних захворювань і аварій у Збройних Силах України, затвердженої наказом Міністерства оборони України №332 від 27 жовтня 2021 року (далі – Інструкція №332) складання довідки про обставини травми (поранення, контузії, каліцтва) за формою 5 до Положення про військово-лікарську експертизу в Збройних Силах України, затвердженого наказом Міністра оборони України від 14 серпня 2008 року №402 є похідним від встановлення за результатами розслідування факту нещасного випадку, наслідком якого стало заподіяння військовослужбовцю травми – поранення, контузії, каліцтва. Така довідка за своєю правовою природою призначена для документального підтвердження саме обставин отримання тілесного ушкодження внаслідок нещасного випадку.

Водночас у разі, якщо за результатами розслідування не встановлено факту нещасного випадку, що спричинив травму (поранення, контузії, каліцтва), правові підстави для складання такої довідки відсутні.

Проведеним розслідуванням встановлено відсутність професійного захворювання та відсутність факту отримання позивачем травми чи іншого тілесного ушкодження внаслідок зовнішнього впливу. Ішемічний інсульт став наслідком артеріальної гіпертензії, на яку позивач хворів ще до настання спірних подій. Отже, відсутній той юридичний факт, із яким законодавство пов'язує оформлення довідки про обставини травми. Сам факт перебування військовослужбовця у районі виконання бойових завдань не є достатньою підставою для складання такої довідки.

Позивач не оскаржив акти службового розслідування, якими встановлено висновки щодо причин захворювання, тому ці акти залишаються чинними та підлягають врахуванню при вирішенні спору. За таких обставин вимога

про зобов'язання видати довідку фактично спрямована на зміну правових наслідків чинних актів розслідування без їх попереднього оскарження, що суперечить встановленій процедурі захисту прав.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 14 травня 2026 року у справі №380/16138/24 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136523947>

3.4. Про орган, до повноважень якого віднесено вирішення питання щодо надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації

До повноважень територіального центру комплектування та соціальної підтримки віднесено вирішення питання щодо надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, яке здійснюється на підставі поданої заяви військовозобов'язаного. Територіальний центр комплектування та соціальної підтримки після отримання заяви військовозобов'язаного про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та доданих до неї документів зобов'язаний розглянути таку заяву по суті та прийняти відповідне рішення – про надання відстрочки або про відмову в її наданні

21 травня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Особа_1 на рішення Волинського окружного адміністративного суду від 12 червня 2023 року та постанову Восьмого апеляційного адміністративного суду від 27 листопада 2023 року у справі № 140/8613/23 за позовом Особа_1 до Територіального центру комплектування та соціальної підтримки про визнання протиправними дій щодо відмови у прийнятті рішення за заявами про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та зобов'язання вчинити відповідні дії.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Позивач обґрунтовував позов тим, що на його утриманні перебуває повнолітній син, якому встановлено I групу інвалідності, тому відповідно до абзацу восьмого частини першої статті 23 Закону України від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» (далі – Закон № 3543-XII) ця обставина надає йому право на відстрочку від призову під час мобілізації. Позивач вказував, що двічі звертався до територіального центру комплектування із заявами про надання йому відстрочки та доданими документами. Однак замість прийняття рішення про надання або відмову в наданні відстрочки відповідач повідомив про необхідність особисто прибути до ТЦК для уточнення військово-облікових даних та пройти військово-лікарську комісію.

Рішенням суду першої інстанції, залишеним без змін судом апеляційної інстанції, у задоволенні позову відмовлено. Суди виходили з того, що подані позивачем документи не підтверджують належним чином факт перебування повнолітнього сина з інвалідністю на його утриманні, а тому дії відповідача є правомірними.

Верховний Суд касаційну скаргу задовольнив, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове, яким позов задовольнив частково.

ОЦІНКА СУДУ

До повноважень територіального центру комплектування та соціальної підтримки віднесено вирішення питання щодо надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, яке здійснюється на підставі поданої заяви військовозобов'язаного.

Судами попередніх інстанцій встановлено, що позивач звертався до відповідача із заявами про звільнення від призову на військову службу під час загальної мобілізації на підставі того, що на утриманні позивача перебуває повнолітній син з I групою інвалідності. До вказаних заяв позивачем долучено документи, які, на думку позивача, надавали йому право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації.

Відповідач, як суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого належить вирішення питання щодо надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації, після отримання заяв позивача про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації та документів, які на думку позивача, підтверджували це право, повинен був прийняти рішення за наслідком розгляду заяв позивача про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації або відмову в такому.

Листи відповідача носять інформативний характер та не свідчать про прийняття відповідачем рішення по суті порушеного у заявах питань, отже, у спірному випадку відповідач не розглянув по суті заяви позивача та не ухвалив рішення про надання або про відмову у наданні відстрочки.

Оскільки заяви позивача про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації відповідачем по суті не розглядалися, позаяк відсутнє рішення про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації або про відмову в наданні такої відстрочки, Верховний Суд дійшов висновку, що дії відповідача щодо відмови у прийнятті рішень за заявами позивача є протиправними.

Суди попередніх інстанцій замість того, щоб надати оцінку листам відповідача за результатами розгляду заяв позивача, фактично вирішували питання, яке позивач ставив перед відповідачем.

У межах спірних правовідносин судом не може бути вирішено питання чи має позивач право на відстрочку від призову на військову службу під час мобілізації на підставі абзацу 8 частини першої статті 23 Закону № 3543-XII, чи у повному обсязі доказами (документами) підтвердив таке право, позаяк сам відповідач указане питання не вирішував.

З огляду на викладене, належним та ефективним способом захисту порушеного права позивача є зобов'язання відповідача розглянути заяви Особа_1 про надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації на підставі абзацу 8 частини першої статті 23 Закону № 3543-XII та за наслідком розгляду цих заяв прийняти відповідне рішення згідно законодавства.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 21 травня 2026 року у справі № 140/8613/23 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136717660>

IV. ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПИТАННЯ

4.1. Про повернення позовної заяви у зв'язку з тотожністю позову, що вже перебуває у провадженні суду

Пункт 5 частини четвертої статті 169 Кодексу адміністративного судочинства України є самостійною підставою для повернення позовної заяви, якщо позивач подав до того самого суду інший позов до того самого відповідача з тим самим предметом та з тих самих підстав і щодо такого позову станом на момент вирішення питання про відкриття провадження не постановлено відповідної ухвали. Наведена норма спрямована на запобігання множинності тотожних проваджень, забезпечення принципу юридичної визначеності та економії судових ресурсів

30 квітня 2026 року Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув касаційну скаргу Приватного підприємства «Дубекспо» на ухвалу Київського окружного адміністративного суду від 09 жовтня 2023 року та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 29 вересня 2025 року у справі № 640/13538/22 за позовом Приватного підприємства «Дубекспо» до Головного управління ДПС у м. Києві, Державної казначейської служби України про стягнення коштів.

ОБСТАВИНИ СПРАВИ

Приватне підприємство «Дубекспо» звернулося до суду з позовом про стягнення з Державного бюджету України пені, інфляційних втрат, 3 % річних за несвоєчасне бюджетне відшкодування ПДВ, а також моральної шкоди та інших витрат.

Раніше позивач уже звертався до Київського окружного адміністративного суду з тотожним позовом (справа № 320/10920/23), який було залишено без руху станом на момент подання другого позову.

У справі № 640/13538/22 Київський окружний адміністративний суд повернув позовну заяву позивачеві на підставі пункту 5 частини четвертої статті 169 Кодексу адміністративного судочинства України. Шостий апеляційний адміністративний суд залишив цю ухвалу без змін.

Верховний Суд залишив касаційну скаргу без задоволення, а оскаржувані судові рішення – без змін.

ОЦІНКА СУДУ

Норма пункту 5 частини четвертої статті 169 Кодексу адміністративного судочинства України спрямована на недопущення паралельного розгляду тотожних спорів одним і тим самим судом, що могло б призвести до суперечливих судових рішень та невиправданого навантаження на судову систему.

Верховний Суд відхилив як такі, що не відповідають приписам процесуального закону, доводи позивача про те, що суд повинен був залишити позов без руху або дочекатися вирішення питання щодо першої справи, оскільки суд першої інстанції діяв у межах наданих йому процесуальних повноважень.

Суд касаційної інстанції підтвердив, що позови у справах № 320/10920/23 та № 640/13538/22 є тотожними за суб'єктним складом, предметом і підставами. Станом на момент постановлення ухвали про повернення позовної заяви у другій справі щодо першої справи не було ухвали про відкриття провадження, її повернення чи залишення без розгляду. Наявність тотожного позову, щодо якого не постановлено процесуальної ухвали під час вирішення питання про відкриття провадження, є достатньою і самостійною підставою для повернення позовної заяви.

Детальніше з текстом постанови Верховного Суду від 30 квітня 2026 року у справі № 640/13538/22 можна ознайомитися за посиланням: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/136128121>

Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за травень 2026 року / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного адміністративного суду департаменту аналітичної та правової роботи Апарату Верховного Суду; управління забезпечення роботи судової палати з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів секретаріату Касаційного адміністративного суду Апарату Верховного Суду. Київ, 2026. – 37 с.

Застереження: видання містить короткий огляд деяких судових рішень. У кожному з них викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн

 supreme.court.gov.ua

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua

 x.com/supremecourt_ua

 so.supreme.court.gov.ua